

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ · УРОК 24

Індія. Розгортання антиколоніальної боротьби. Махатма Ганді.

Міні-презентація · матеріал уроку без тестів

Матеріал уроку

Урок 25. Індія: національно-визвольний рух, Махатма Ганді та ненасильницький опір.

Головна думка

Після Першої світової війни британська влада пішла на обмежені реформи, але зберегла контроль над Індією. Національно-визвольний рух очолив Індійський Національний конгрес. Махатма Ганді перетворив ненасильницький опір — сатьяграху — на масову політичну тактику.

1. Британські реформи та закон Роулетта

Захід	Зміст	Наслідок
Реформи Монтегю — Челмсфорда / Закон «Про управління Індією» 1919 р.	Обмежене розширення виборчих прав; індійці могли обіймати другорядні адміністративні посади.	Ключові сфери — фінанси, армія, поліція, зовнішня політика — залишалися під британським контролем.
Закон Роулетта, 1919 р.	Посилення кримінальних покарань за антиурядову діяльність.	Став одним із приводів до масових протестів.

2. Амрітсарська трагедія

13 квітня 1919 р. у місті Амрітсар британські солдати відкрили вогонь по беззбройному натовпу на площі. Підручник наводить оцінку майже тисяча загиблих і приблизно вдвічі більше поранених. Подія викликала загальноіндійське обурення.

3. Індійський Національний конгрес і Ганді

- ІНК став провідною політичною силою національно-визвольного руху.
- Головною масовою силою руху було селянство.
- Мохандас Карамчанд Ганді у міжвоєнний період став визнаним керівником ІНК.
- Його суспільний ідеал поєднував прагнення справедливості, опору колоніальному пануванню та опору насильству.

4. Сатьяграха — ненасильницький опір

Форма боротьби	Як це проявлялося
Відмова від співпраці	Відмова від титулів і посад, дарованих колоніальною владою.
Бойкот	Бойкот урядових постанов, судів, навчальних закладів.
Масові акції	Мирні демонстрації та страйки.
Економічний тиск	За певних умов — відмова від сплати податків.
Принцип	Активний протест без ненависті та фізичного насильства проти супротивника.

5. Перша кампанія громадянської непокори

- **6 квітня 1919 р.** Ганді започаткував кампанію протесту проти реформ і закону Роуллетта.
- У 1920 р. ІНК ухвалив план «прогресивного ненасильницького неспівробітництва» для досягнення свараджа.
- **4 лютого 1922 р.** у Чаурі-Чаура натовп убив 22 поліцейських; Ганді засудив насильство і припинив кампанію.

6. «Соляний похід» і друга кампанія

У 1930 р. розпочалася друга кампанія громадянської непокори. Її символом став **«соляний похід»**: у березні 1930 р. Ганді та його прихильники пройшли приблизно 400 км до узбережжя Аравійського моря, щоб демонстративно порушити британську монополію на сіль. До руху долучалися тисячі людей, а колоніальна влада провела масові арешти.

7. Пакт Ірвіна — Ганді

Після масових протестів керівництво ІНК уклало з віце-королем Індії угоду, відому як **Делійський пакт, або пакт Ірвіна — Ганді**. Було проголошено амністію політичним в'язням, скасовано монополію на сіль, а ІНК визнано офіційною політичною партією. Натомість ІНК скасовував бойкот колоніальної адміністрації.

8. Реформи 1935 р. і вибори 1937 р.

- У 1935 р. британський парламент ухвалив нову програму реформ для Індії.
- Виборчі права розширювалися приблизно до 12 % населення, місцеві законодавчі органи отримували більше повноважень.
- Водночас уся ключова влада зберігалася за британським віце-королем, а релігійно-общинний принцип виборів залишався.
- У 1937 р. ІНК здобув більшість у 9 з 11 провінцій і сформував там місцеві уряди.

Опорні дати

Дата	Подія
1919 р.	Закон «Про управління Індією» та закон Роулетта.
6 квітня 1919 р.	Початок першої кампанії громадянської непокори.
13 квітня 1919 р.	Розстріл в Амрітсарі.
1920 р.	План ненасильницького неспівробітництва ІНК.
4 лютого 1922 р.	Інцидент у Чаурі-Чаура; припинення кампанії.
26 січня 1930 р.	ІНК проголосив День незалежності Індії.
березень 1930 р.	«Соляний похід».
1935 р.	Новий Закон «Про управління Індією».
1937 р.	Перемога ІНК у більшості провінцій.

Словник термінів

- **Гандізм** — вчення і політична практика М. Ганді, що робила ставку на масовий ненасильницький опір.
- **Сатьяграха** — тактика ненасильницького опору колоніальній владі.
- **Хартал** — припинення ділової активності, закриття крамниць як форма протесту.
- **Сварадж** — самоврядування, незалежність.
- **ІНК** — Індійський Національний конгрес, провідна політична сила визвольного руху.

Схема: логіка ненасильницького руху

Колоніальні обмеження → масове неспівробітництво → бойкот і мирні демонстрації → моральний та економічний тиск на владу → репресії → нова хвиля солідарності → переговори й часткові поступки → послаблення колоніального режиму.

Картографічний орієнтир

На карті Британської Індії знайдіть **Пенджаб, Амрітсар, Делі та узбережжя Аравійського моря**. Простежте умовний напрям «соляного походу» Ганді до морського узбережжя.

Підсумок

Ганді зробив національно-визвольний рух масовим і надав йому специфічної форми — організованого ненасильницького опору. Кампанії громадянської непокори розхитували британський колоніальний режим і розширювали політичні можливості індійців.